

Йордан Ефтимов

МОРФИНЪТ СРЕЩУ ТЮТЮНА: БУЛЕВАРДНИ ЛИ СА РОМАНИТЕ НА ДИМОВ?

Общите места у Димов са много. Той работи със стереотипните образи и идеологеми на „тривиалната литература“. И за разлика от левия проект на съвременника му Вапцаров, който постоянно завърта във вихъра си същите общи места, за да ги криви бурлескно, при Димов те са усилены, допълнително героизирани, без обаче да се стига до ироничното им преекспониране.¹

Тази връзка с булевардното четиво е забелязана от съвременниците му. Повечето рецензии и за „Поручик Бенц“, и за „Осъдени души“ се събират в критика на психологическия проект, който представят, както и на излезлите от стандартизирания буржоазен роман персонажи. В случая с „Осъдени души“ вече става дума за социалистическата критика, която ползва широко понятията „психолог-реалист“², „идейно-граждански роман“, „прогресивна литература“³. И точно в тази положителна оценка, която се казва с половин уста, защото романът се приема, но нещо все пак не достига, лежи заекът на Димовия случай. Димов, подобно на толкова леви писатели, използва жанровите конвенции на булевардния роман, за да ги допълни с лява идеология. И подобно на толкова други леви писатели - Асен Белковски, Димо Хаджилев и т. н. - не успява да се справи с проблемите, които се появяват пред стила. Ще бъде необходимо да се стигне до много извънлитературни перипетии, между които на първо място случаят „Тютюн“, за да може литературната институция да натези везните си върху тях.

„Но дали това не бе самоизмама? Той познаваше безнадеждните морфинисти, които до последния момент твърдяха, че са запазили волята си, но отхвърляха съзнателно възможността да се спасят чрез нея. Той бе като тях. Любовният ужас е сладък и опияняващ, но той има качествата на всеки друг ужас. Той разяждаше, сломяваше неумолимо волята му.“⁴

Любовта е като вино - опиянява, въвежда в илюзорен свят, пълен с надежди и кроежи, но и с параноични предчувствия за катастрофа. Тази представа, стара колкото света или поне колкото